

FRUKTANS TID

SET MATTSSON

**FRUKTANS
TID**

HISTORISKA MEDIA

Tidigare böcker i serien om Douglas Palm:

Ondskans pris (2012)

Svekets offer (2013)

Historiska Media

Box 1206

221 05 Lund

info@historiskamedia.se

www.historiskamedia.se

© Historiska Media och Set Mattsson 2014

Sättning: Åsa Björck

Omslagsfoto: Rob Lambert/Arcangel Images

Tryck: ScandBook AB, Falun 2014

Tryckning: 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ISBN 978-91-87031-33-5

Till sönerna Viktor, Douglas och Rasmus

Del I
Mars 1948

I

Den svarta bilen körde långsamt med släckta lampor genom byn. Klockan närmade sig midnatt men det lyste fortfarande från enstaka fönster i de låga husen som hukade sig i den kyliga vinden. Mannen i bilens baksäte såg ut genom sidorutan. När de närmade sig hamnen tog han på sig ett par svarta läderhandskar.

”Wie geht es dir?” sa han till kvinnan som satt bredvid.

”Schon gut”, sa hon, men leendet var stelt och hennes ögonlock fladdrade nervöst.

Chauffören, en fetlagd man i femtioårsåldern iklädd svart skinnjacka och keps, lotsade den stora bilen genom de trånga gränderna. Han bromsade in vid en fallfärdig lagerbyggnad i södra änden av hamnen där en fiskekutter förtöjd vid en brygga skymtade genom snöfallet som tätnat. Sedan vände han sig mot sina passagerare och nickade. Mannen i baksätet böjde lätt på huvudet och satte på sig hatten innan han lämnade bilen. Vinden slet i hans halsduk och han grep tag i den samtidigt som han kastade en blick upp mot himlen. Ett gråsvart molntäcke rusade österut, men splittrades längre ut över havet. I de breda gliporna sågs stjärnor lysa klart. Det oroade. Fullmånen låg bara ett dygn bort.

Under tiden hade chauffören öppnat den andra bakdörren för kvinnan. Han hälsade henne med en stram honnör som besvarades med en kort nick. Sedan öppnade han bakluckan och tog fram en sliten resväska. Han räckte över väskan till mannen samtidigt som steg hördes närma sig.

”Det är Sørensen”, sa chauffören och pekade mot en svartklädd man som kom gående mot dem. ”Låt inte hans ungdom lura er. Han har varit med länge och vet vad han gör.”

Chauffören gick fram till den unge mannen och förde ett viskande samtal med honom innan han återvände till sina passagerare.

”Allt är klart för er avfärd.”

”Bra”, sa mannen och lade en beskyddande arm runt kvinnans axlar.

Chauffören gjorde en sista honnör åt kvinnan och bytte några ord med mannen som framförde en önskan om att de skulle träffas igen, trots att han visste att det aldrig skulle ske. Ett fast handslag, ännu en honnör och strax efter rullade bilen bort i mörkret.

Sørensen tog hand om resväskan och visade dem till sin fiskebåt.

”Ni reser med lätt bagage”, sa han.

”Det är vi tvingade till”, sa mannen.

Sørensen nickade och tog ett långt steg över till båten som slet i förtöjningen. Han hjälpte kvinnan över den låga relingen, men lät mannen klara sig själv. Mannen tvekade ett ögonblick och kvinnan såg oroligt på honom innan han till slut steg ombord. Sørensen befann sig redan i styrhytten och pekade på en smal träbänk bakom sig när de kom in.

”Försök att göra det bekvämt för er”, sa han. ”Det kan bli en lång resa.”

Snart hördes ett dovt, regelbundet dunkande från dieselmotorn. Sørensen lossade förtöjningen och styrde ut från kajen med släckta lanternor. När de lämnat den skyddande hamnpiren slet vinden tag i fiskebåten som hävde sig över de allt högre vågorna. Kvinnan lutade sig mot mannen och viskade i hans öra.

”Det är ingen fara”, sa han och strök henne över kinden. ”Den här båten klarar av hårt väder.”

”Det är inte vädret jag är rädd för”, sa hon. ”Det är ...”

Hon tystnade och nickade mot Sørensen som stod vid rodret och stirrade ut över havet.

”Vad menar du?”

”Kan vi lita på honom?”

”Vi har inget val”, sa han strävt. ”Försök sova lite. Du måste vara utmattad.”

Hon kurade ihop sig intill honom och hans irritation sjönk undan. Han lade sin arm runt henne. Efter några minuter sjönk hennes kropp tung och mjuk mot hans. Hon sov.

Han slöt ögonen, försökte komma till ro, men den senaste tidens ängslan ville inte lämna honom. I flera år hade han varit på flykt, men snart skulle det vara över. Kanske redan om några veckor.

De första månaderna hade varit svårast, när allt låg i ruiner, när varje dag var en kamp för överlevnad. Han var så medtagen när han greps av britterna att han knappt förstod vad som hände. Men han höll fast vid sin berättelse. De lät sig luras, förstod aldrig vem de egentligen hade gripit. För dem var han en obetydlig läkare i Wehrmacht och hans kunskaper kom väl till pass i lägret som härjades av sjukdomar. Han kunde inte dölja sitt rosa ärr under högerarmen, men påstod att det var ett minne från en ytlig skottskada. Den brittiske kaptenen ifrågasatte honom aldrig. Snart var han en i mängden av anonyma män. Efter några månader, när bristen på mat och andra förnödenheter blev ett allt svårare problem för britterna, släpptes han tillsammans med tusentals andra.

Han gav sig ut på en vandring genom ett sönderslaget och skövlat Tyskland, men kände ingen skuld. Nöden och svälten som drabbat hans land var inte hans ansvar. Det låg på de svaga och fega, de som förrått Führern och Tredje riket. Han och hans kamrater hade stått starka ända till slutet.

Efter några veckor nådde han fram till den lilla byn Wohltorf några mil öster om Hamburg. Han fick arbete på en gård och bonden och hans fru var tacksamma för hans insats. De pratade aldrig om kriget eller om Hitler, men lät honom förstå att de kände till mer än de gav sken av. Trots det fick han stanna kvar i den dragiga drängkammaren. Vintern övergick i vår som blev till sommar innan han vågade kontakta Hermine. I sitt första brev spelade han rollen som hennes bror. Det var grymt att låta henne tro att Kurt levde, men han var tvungen.

Hon svarade på brevet och en dag i september reste han till Hamburg. Han chockades av synen som mötte honom på stationen. Hermine hade varit en av Berlins mest åtråvärda kvinnor när han gifte sig med henne, men den en gång så raka, stolta kroppen som väckt beundran i huvudstadens förnämaste salonger var redan på väg att skrumpna samman som ett sprött, uttorkat fjolårsäpple. Kinderna var insjukna och ett finmaskigt nät av rynkor löpte runt hennes tunna läppar. Det långa, rödbruna håret var kortklippt och grånat. Hon var bara trettiosex år, men redan en gammal kvinna.

Hon grät av glädje när hon förstod vem som stod framför henne och kysste honom hårt på munnen med torra läppar. Hans tårar var av sorg över vad kriget gjort med dem.

De tog in på ett litet hotell som syster och bror, men möttes i sängen som man och hustru. Nästa dag återvände han till gården efter att ha avkrävt henne en försäkran om att aldrig avslöja för någon att han levde, inte ens för sina föräldrar. Hon såg förvånat på honom, men gav sitt löfte utan att kräva någon förklaring.

Han bidade sin tid, levde tillbakadraget på gården och väntade på att jägarnas upphetsning och iver skulle svalna. Det gick ett år under vilket de träffades vid några tillfällen. Han trodde sig vara i säkerhet men nåddes senhösten 1947 av oroande nyheter. Det pratades om honom i byn. Han förstod att snaran var på väg att dras åt. Redan nästa dag var han borta, sökte sig till Hamburg, till människor han fått veta att han kunde lita på, men vågade inte stanna kvar. Snart gav han sig iväg igen och mönstret upprepades gång på gång. Han reste med lätt bagage och fick till slut beskedet han väntat på. Det var äntligen hans tur.

För tre veckor sedan hade han anlänt till Köpenhamns Hovedbanegård. Hermine befann sig redan på hotellet i Nyhavn och den natten hade de älskat med varandra med samma iver som när de var unga. Och nu var det snart dags för det stora språnget över Atlanten.

Vi har haft tur, tänkte mannen. Trots alla olyckor vi råkat ut för har vi haft tur.

Han tog av sig halsduken och lindade ihop den till en liten boll som han placerade bakom Hermines nacke. Hon vaknade till när han drog sig undan, men somnade snart igen.

Han reste sig från bänken och gick fram till Sørensen som dragit på sig ett par svarta oljebyxor med hängslen och tryckt ned en sydväst över det rödblonda håret.

”Lite hårdare väder än vad jag hade förväntat mig”, sa han. ”Hur mår ni?”

”Det är ingen fara.”

”Och er hustru?”

”Hon sover. När är vi framme?”

”Om allt går som jag hoppas är vi där om knappt två timmar.”

Mannen nickade. Stora snöflingor dansade mot rutan och en iskall vind drog in genom styrhyttens gistna väggar. Skummet på de svarta vågorna blänkte. Mannen stod bredbent med händerna i rockfickan och stirrade ut i mörkret, mot Sverige. Det neutrala Sverige som likt

en feg usling dragit sig undan när världens öde stått på spel. Men alla hade inte svikit. Även där hade de vänner som kämpat vid deras sida, som stått starka trots nederlaget och fortsatt arbeta för deras sak.

”Hur ofta gör ni den här resan?” sa han och vände sig mot Sørensen.

”Det beror på”, sa Sørensen. ”Men inte lika ofta som tidigare. För ett år sedan var det nästan varje vecka, men i samband med att Krüger greps låg vi lågt i flera månader. Ni har kanske hört talas om det?”

”Ja”, sa mannen. ”Bertz berättade om det igår.”

Den så kallade ”Flyktväg Nord” hade upphört att fungera förra sommaren då den förre tyske flygaren Krüger gripits på en gård i Skåne av den svenska polisen. Fram till dess hade flyktlinan, som leddes av svensken Folke Nystrand, en före detta frivillig i Waffen-SS, varit mycket aktiv och lyckats smuggla över ett femtiotal efterlysta nazister till Sverige och sedan vidare till Sydamerika.

När Krüger, som befann sig illegalt i landet, avslöjades hade han tre förfalskade pass i sin resväska. Spåren ledde vidare till Nystrand i Hälsingborg samt till några adresser i Stockholmstrakten. Nystrand lämnade Sverige samma dag som Krüger arresterades och var fortfarande på flykt. Enligt de rykten som nått den danske nazisten Bertz befann sig hans vän antingen i Spanien eller i Frankrike.

Historien om Krüger och hans falska pass hade fått stor uppmärksamhet i både svenska och danska tidningar. Under några sommarveckor hade de fyllt sina sidor med det ena avslöjandet efter det andra om den så kallade passligan. Det mesta som skrevs var rykten och spekulationer. Möjligheten att få någon klarhet i vad som egentligen hade hänt försvann när den svenska säkerhetspolisen hemligstämplade hela rättegången mot Krüger och hans svenska medhjälpare. Efter några månader hade stormen bedarrat. Sent på hösten hade trafiken över sundet kunnat återupptas, om än i mindre omfattning än tidigare.

”Som tur var så finns det andra än Nystrand”, sa Sørensen. ”Men nu blir det sällan mer än en eller två resor i månaden.”

”Och svenskarna ställer inte till med några problem?”

Sørensen log glatt mot sin passagerare.

”Det har bara hänt en gång, men de var inte så noggranna”, sa han. ”De brydde sig aldrig om att leta i förpiken.”

Han skrattade åt minnet och drog fram ett skrynkligt cigarettpaket ur jackfickan. Mannen tog emot cigarettens och tobaksröken förenades med doften av salt hav och stinkande diesel. De dolde de glödande cigaretterna i sina kupade händer. Deras handflator lystes som irrbloss i mörkret.

”Vi får hoppas att de håller sig hemma inatt”, sa mannen.

”Ni behöver nog inte oroa er. I det här vädret ligger de kvar i sina varma sängar.”

Mannen nickade och tittade på Hermine som fortfarande sov djupt. Han log och tog ett bloss när Sørensen svor till.

”Vad är det?” sa mannen och spanade ut över de upprörda vågorna.

”Babord”, sa Sørensen. ”Lanternor. Helvete!”

Mannen riktade blicken åt vänster.

”Styrbord! Andra hållet!”

Det dröjde några sekunder, men så såg han det röda och gröna skenet som höjde och sänkte sig i takt med vågorna.

”Svenskar?” sa han.

Sørensen nickade.

”Kan inte tänka mig att några andra än kustbevakningen är ute en sådan här natt”, sa han.

”Hur långt borta är de?”

”Kanske ett par hundra meter”, sa Sørensen och stängde av dieselmotorn.

Den plötsliga tystnaden skapade ett vakuum som skrämde mannen.

”Tror ni att de har sett oss?” sa han.

Sørensen ryckte på axlarna samtidigt som han hängde upp en filt över fönstret i styrhytten.

Några sekunder senare spelade en kraftig ljusstråle över de svarta vågorna.

2

Han höll Hermine hårt i famnen. Hon skakade och gnydde och han viskade tröstande ord i hennes öra.

”Sch”, sa han. ”Det kommer att gå bra.”

Sørensen stod vid rodret och flyttade hela tiden på fötterna för att parera fartygets krängningar på det upprörda havet. Vinden och havet dämpade motorljudet från svenskarnas båt. Det gick inte att avgöra om de närmade sig, men genom en glipa i filten såg mannen ljusstrålen fortsätta skära genom mörkret.

”Jag mår illa”, sa Hermine.

”Håll ut.”

Minut lades till minut. De satt i mörkret, utlämnade till ödets nycker. Det gula ljuset slocknade och Sørensens axlar sjönk ned.

”Jag tror att de ger sig iväg”, sa han.

Han lät det gå ytterligare någon minut innan han startade motorn som gick igång med ett vrål. Mannen drog upp sin hustru från bänken och när Sørensen hakade ned filten från fönstret gick de ut på däck. Hermine vinglade fram till relingen där hon sjönk ned på knä och spydde rakt ut i de skummande vågorna.

Mannen tog några djupa andetag och fyllde sina lungor med frisk, kall luft. Månen gled fram bakom molnen och i dess sken sökte han med blicken efter den svenska båten.

”De kommer inte att besvara oss mer”, sa Sørensen och ställde sig bredvid mannen.

”Är ni säker?” sa mannen.

”Nej”, sa Sørensen och gick tillbaka till styrhytten.

”Jag orkar inte mer”, sa Hermine.

”Du måste. Det är inte långt kvar. Vi är snart framme.”

Han höll henne om midjan och hjälpte henne tillbaka till styrhytten. Hon sjönk ned på bänken och mannen gick fram till Søren-

sen. De stod bredvid varandra och såg ut över havet utan att säga något.

”Det var nära ögat”, sa mannen.

Sørensen nickade och tände sedan ett gasolkök. Snart hade de alla tre varsin plåtmugg med varmt te i händerna.

”Lite extra värme?” sa Sørensen och tog fram en halvfull flaska mörk rom ur en låda.

Hermine skakade på huvudet, men mannen nickade och fick en rejäl skvätt i sin mugg. Spriten löste sakta upp hans spända nerver och efter påfyllningen spreds ett behagligt lugn i kroppen.

En knapp halvtimme senare skymtade en svart landrensa ett hundratal meter föröver. Ett skarpt ljus på land tändes och släcktes tre gånger.

”De är på plats”, sa Sørensen och besvarade hälsningen med strålkastaren som satt på styrhyttens tak.

Några minuter senare styrde han in i en vik som skar ett djupt sår i strandlinjen. På deras högra sida sluttade en ås brant ned mot vattnet. Mittemot fanns en hamn med en brygga där ett halvduzin mindre fiskefartyg låg förtöjda. Uppe på land låg fiskebodar på rad och samtidigt som Sørensen ströp motorn och närmade sig bryggan lösgjorde sig två skuggor som sprang mot dem. Sørensen kastade över en tamp som en av männen tog emot och surrade fast i en påle.

Den danske ynglingen hoppade iland och bytte några ord med de båda männen. En av männen räckte över ett kuvert till Sørensen. Han kontrollerade innehållet och stoppade sedan kuvertet innanför sin tröja innan han vände sig mot sina passagerare som klivit ned på bryggan. Mannen stod med resväskan i ena handen och höll Hermine tätt intill sig med den andra.

”Då har jag gjort mitt”, sa Sørensen och sträckte fram sin hand.

Mannen ställde ned resväskan och tryckte Sørensens hand hårt.

”Tack. Män med ert mod behövs i dessa svåra tider.”

”Det handlar inte bara om mod”, sa Sørensen och klappade sig på bröstet.

Han nickade åt Hermine, lossade tampen och återvände till sin båt. Under tiden gick de båda männen fram till sina nyanlända gäster.

”Välkomna till Sverige”, sa den längre av de båda männen och

hälsade med en snärtig honnör. ”Mitt namn är Bäcklund och detta är min kollega Wall.”

Även Wall hälsade med en honnör, men en betydligt slarvigare sådan.

”Heinz Höttel”, sa mannen och besvarade hälsningarna. ”Och detta är min hustru Hermine.”

”En ära”, sa Bäcklund. ”Ni är väntade och er ankomst är väl förberedd.”

”Utmärkt”, sa Höttel och räckte över resväskan till Wall som han uppfattade som den underlydande av de båda svenskarna.

Wall tog väskan och gick mot fiskebodarna och Bäcklund följde efter i sällskap med Höttel och hans hustru. Dunket från dieselmotorn ökade i styrka och när tysken vände sig om såg han båten lämna den lilla hamnen. Wall öppnade bagageluckan på en bil och lade ned resväskan innan han höll upp ena baddörren för Hermine. Höttel tog plats bredvid sin hustru som svepte en filt runt sin kropp. Wall gled in bakom ratten och vred om startnyckeln.

Ännu en etapp avklarad, tänkte Höttel och lutade sig tillbaka. Men mycket återstår innan vi är framme.

Wall körde långsamt längs med viken som sträckte sig ett hundratal meter inåt land där en mjukt rundad sandstrand lyste vit i mån-skenet. Snön hade slutat falla och genom vindrutan såg Höttel silos och skorstenar skjuta i höjden.

”Det berömda kalkbrottet”, sa Bäcklund och pekade med ena handen.

Höttel ryckte ointresserat på axlarna. Bäcklund verkade förstå och sa inget mer om det.

De lämnade en klunga småhus bakom sig. Snart sågs bara svarta åkrar med smutsvita snödrivor som dröjt sig kvar i plogfårorna. Höttel frågade hur lång resa de hade framför sig.

”Knappt två timmar”, sa Bäcklund. ”Det blir en liten omväg runt Malmö, vi vill inte ta några onödiga risker.” Han drog fram ett tunt häfte ur sin rockficka och räckte över det till Höttel. ”Ett litet språklexikon. Skadar inte att lära sig några svenska fraser. För säkerhets skull.”

”Tack”, sa Höttel. ”Ni talar god tyska.”

”Vi fick mycket övning under kriget.”

Höttel såg förvånat på honom.

”Vi har tillhört Waffen-SS”, fortsatte Bäcklund. ”Både jag och Wall var frivilliga i division Wiking. Vi gick med våren fyrtiotvå.”

”Så vi har stridit på samma front? På östfronten?”

Bäcklund nickade.

”Vi var med ända till slutet”, sa han.

”I Berlin?”

”Ja, jag såg Riksdagshuset brinna. En fruktansvärd syn.”

Sedan satt de tysta. Kupén blev långsamt varmare och Hermine slutade skaka. Landskapet som flöt förbi bilfönstren var trööstlöst, med svarta åkrar och ängar och enstaka gårdshus och lador som bröt av den platta horisonten. De körde genom nedsläckta byar och samhällen. Hermines bleka ansikte fångades in av skenet från gatlamporna. Det var som om de befann sig på en resa i en värld som lämnats åt sitt öde, förskjutet och övergivet. Höttel slöt ögonen. Han mindes ett Berlin som inte längre fanns, det färgsprakande neonet, den glada musiken och skratten som klingade högt och klart. Han kunde fortfarande känna smaken av det goda livet som de levt före kriget. Nu låg det i ruiner, krossat av de röda barbarerna och de svinaktiga kapitalisterna i väst.

Men vi kommer att resa oss igen, tänkte han.

”Vi stred vid Rostov”, sa Bäcklund och bröt tystnaden.

Höttel slog upp ögonen och återvände till den brutala verkligheten.

”Vi var med och tog tillbaka staden sommaren fyrtiotvå”, fortsatte Bäcklund. ”Det var en stor seger. Och när vi tvingade judesvinen att gräva sina egna ...”

Höttel lutade sig hastigt fram och lade en hand på svenskens axel.

”Inte nu”, sa han. ”Jag och min fru är trötta. Vi behöver vila.”

Bäcklund mumlade generat en ursäkt.

”Ingen fara”, sa Höttel och vände sig mot Hermine som satt rak i ryggen och betraktade honom.

De pratade aldrig om kriget, vad han varit med om. Men frågorna fanns där, som en tunn spricka i den mur han försökte att bygga upp mellan sig och det förgångna.

Snön hade åter börjat falla när de en timme senare körde igenom en by där det lyste i flera fönster. Klockan var strax efter fem på morgonen och den långa natten gick mot sitt slut.

”Vi är snart framme”, sa Bäcklund och log uppmuntrande mot Hermine.

”Var är vi?” sa Höttel.

”I Östraby, nästan mitt i Skåne.”

Byn såg ut som alla andra de passerat under natten och de fortsatte norrut. Efter en knapp kilometer svängde Bäcklund av från landsvägen och tog in på en grusväg som omgavs av tät granskog. Vägen ledde fram till en moddig gårdsplan som bredde ut sig framför ett lågt boningshus. Det flankerades av två röda byggnader som låg mitt emot varandra. Från ett fönster i boningshuset lyste det och när Wall bromsade in öppnades dörren. En kraftig man steg ut på trappan. Han nickade mot Wall och Bäcklund när de klev ur bilen. Bäcklund höll upp dörren för Hermine under tiden som Wall pratade lågmält med den kraftige.

Den kraftige gick fram till sina gäster.

”Välkomna” sa han. ”Mitt namn är Ljung.”

Höttel presenterade sig själv och sin hustru.

”Jag vet vilka ni är”, sa Ljung. ”Och jag kan garantera att ni är bland vänner.”

Han visade in dem i köket där han hade dukat fram en rejäl frukost. Hermine avböjde och bad att få bli visad till deras rum. Höttel tog resväskan och de följde med Ljung som tog dem till ett rum på husets baksida med fönster ut mot en liten trädgård. Längst bort låg ett uthus och en tupp hördes gala.

”Det är Eskil”, sa Ljung. ”Min tupp. Jag är rädd för att han är ganska morgonpig.”

Sedan ursäktade han sig och lämnade dem ensamma i det kyliga rummet. Det var möblerat med två järnsängar och ett klädskap som nådde ända upp till taket. I ena hörnet stod en tänd kamin som kämpade hårt för att tränga bort den fuktiga kylan. Hermine såg förtvivlat på sin man.

”Du får försöka stå ut”, sa han. ”Vi ska inte stanna här så länge. Bara några dagar, allra högst en vecka.”

Hon försökte le.

”Du måste vara tapper”, sa han. ”Vi är nästan framme.”

Hon nickade och började knäppa upp sin blus samtidigt som han lämnade rummet.

På köksbordet stod bröd, gult smör, en ost och rökta korvar. I en vit porslinskål låg nykokta ägg och Höttel tog plats bredvid Ljung som fyllde på ett snapsglas som stod vid hans tallrik.

”Vi behöver något att värma oss med en morgon som denna”, sa Ljung på en tyska som inte dolde hans breda skånska.

Han lyfte sitt fulla glas och började med kraftig stämma sjunga sången om den nazistiske martyren Horst Wessel. Wall och Bäcklund föll in i sången. De tömde sina glas efter den första versen och såg allvarligt på varandra. Höttel sjöng inte, men han drack sin snaps och den följdes snart av ytterligare en.

Det svarta kaffet smakade bränd cikoria och brödet var torrt, men Höttel njöt av det färska ägget och av att sitta i ett varmt kök tillsammans med stridsdugliga SS-veteraner, kamrater i den fortsatta kampen. När de frågade honom om livet i Tyskland berättade han om landsmän som fortfarande trodde på en slutseger.

”Vi är kanske inte så många nu, men vi kommer snart att bli fler.”

Och svenskarna nickade och hävde i sig ännu en sup, denna gång utan sång.

Efter en halvtimme reste sig Wall och Bäcklund från bordet och tog farväl.

”Vi är tillbaka inom en vecka”, sa Bäcklund.

Ljung ursäktade sig och försvann in i det ena stallet där korna råmade otåligt. Höttel kände sig yr av snapsarna när han smög in genom dörren till deras rum. Hermine låg i sängen och stirrade upp i taket.

”Kan du inte sova?” sa han och knöt upp slipsen.

”Jag tänker på Manfred”, sa hon. ”Jag skulle aldrig ha lämnat honom kvar.”

Han sjönk ned på sängen som stod mittemot hennes.

”Snälla Hermine. Du måste försöka ...”

”Vad? Att glömma honom?”

Hon hävde sig upp på ena armen och blicken mörknade.

”Nej”, sa han uppgiven. ”Men du måste inse att han är borta, att vi aldrig mer kommer att få se honom.”

”Han lever.”

Hon sjönk tillbaka med huvudet mot kudden och vände blicken mot taket.

”Jag vet att han lever. Jag skulle aldrig ha lämnat Berlin, det var ett misstag. Ett fruktansvärt misstag.”

När Manfred föddes på våren 1940 var deras lycka fullbordad. Varken förr eller senare hade livet varit så ljust och hoppfullt som då. De fick leva sin dröm i några år, men när doktor Goebbels tre år senare vrålade om det totala kriget i Berliner Sportpalast och möttes av stormande bifall, var allt redan förlorat. Snart förvandlade allierade bombplan deras städer till svartbrända ruiner och det tusenåriga riket låg i dödsryckningar.

Bombräderna över Berlin blev alltmer förödande. Höttel uppmanade Hermine att resa med deras son till hennes föräldrar i Hamburg. Men staden låg som de flesta andra städer i spillror och framtiden där kändes mer oviss än i Berlin. Hermine stannade kvar.

En sen eftermiddag i september 1944 smet Manfred ut på bakgården för att leka. Strax efter tjöt larmsirenerna och Hermine kunde inte hitta honom. Hennes ångestfyllda och desperata rop hördes i kvarteret ända tills de första bomberna började falla. Hon rusade till skyddsrummet med ett fåfängt hopp om att han redan var där. Hennes förtvivlade frågor om sin son möttes av sorgsna huvudskakningar och portvakten tvingades ta till våld för att hålla kvar henne. När signalen om att faran var över ljöd, trängde hon sig ut först av alla. Förödelsen var total. Hela kvarteret hade kollapsat och hettan från de rasande eldsvådorna brände i hennes lungor. Hermine rusade genom rasmassorna, men den svarta röken från bränderna förvirrade henne. Hon sprang vilse. När hon till slut nådde fram fanns deras hus inte längre kvar. Baksidans yttervägg stod som en svajande mur framför henne. Sekunderna innan de sista resterna av deras hyreshus rasade samman i ett brakande moln av rök och damm såg hon att deras köksklocka hängde snett. Visarna stod på kvart i fem.

Två dagar senare nåddes Höttel av beskedet. Han befann sig i koncentrationslägret Stutthof utanför Danzig. Trots den ansträngda arbetssituationen beviljades han en kort permission. Redan samma dag flög han till Berlin där Hermine mötte honom på Tempelhof. Manfred hade inte återfunnits i rasmassorna. Det blev hennes hopp och förbannelse.

”Han lever”, sa hon. ”Vi kommer att hitta honom.”

Han vädjade till hennes förnuft, men hon var övertygad.

”En dag kommer jag att hitta honom”, sa hon. ”Det vet jag. Jag är hans mor.”

Ett halvår senare närmade sig Röda armén Berlin. Höttel visste vad som väntade och tillsammans med en liten grupp nazitrogna män bestämde han sig för att fly västerut. Hermine vägrade följa med.

”Manfred finns här i Berlin”, sa hon. ”Jag kan inte lämna honom.”

”Du måste följa med oss. Ryssarna kan vara här vilken dag som helst. Du har ingen aning om vad som väntar dig när de kommer.”

”Jag stannar.”

Två av hans män tvingade ned henne på golvet och höll henne i ett hårt grepp när han lade en näsduk med eter över hennes ansikte. När hon vaknade mådde hon illa och det sprängde i huvudet. Genom en lucka i presenningen skymtade hon Berlins förstäder och hon försökte kasta sig ut från lastbilsflaket, men Höttel fick tag i hennes arm och brottade ned henne. Hon kämpade förtvivlat, men hans tunga kropp låg över hennes och till slut orkade hon inte mer. Han såg till att hon inte lämnades ensam under deras fortsatta resa västerut. När de mötte en konvoj med flyktingar på väg mot Hamburg betalade han det guld de krävde för att ta henne med. En dryg vecka senare mötte hon sina föräldrar för första gången på flera år. Tillsammans försökte de skapa sig ett liv i kaoset.

Men den första vintern efter freden reste hon tillbaka till Berlin. Hon såg till att hennes sons namn hamnade på listor över saknade personer tillsammans med tiotusentals andra som var spårlöst försvunna. Hon vandrade runt i den ödelagda staden och frågade efter honom. Hon möttes av axelryckningar och huvudskakningar. Miljoner människor hade försvunnit under krigets anarki. De flesta skulle aldrig komma tillbaka. Sent på kvällarna återvände hon utmattad till det lilla pensionatet i stadsdelen Pankow och grät sig till sömns. Efter en vecka, när pengarna tagit slut, reste hon tung av sorg tillbaka till sina föräldrar i Hamburg.

Ett halvår senare återvände hon till Berlin och en gråmulen eftermiddag i juli fick hon äntligen höra orden hon väntat så länge på. Byrån för försvunna personer var inrättad i en före detta skola på Annenstrasse. Hon stod i en korridor och viskade Manfreds namn samtidigt som hon lät ena pekfingret löpa över listan på personer

som sökte efter sina anhöriga. En man klädd i en trasig, svart rock gick fram till henne och undrade hur gammal pojken var, den hon letade efter.

”Han fyllde sju för tre månader sedan”, sa hon och såg allvarligt på honom.

”Jag har hört talas om en Manfred som kan vara i den åldern”, sa han och hon trodde att hennes hjärta skulle sluta slå.

”Var försvann han någonstans?”

Hon nämnde adressen. Mannen berättade att pojken han tänkt på hade tagits om hand av ett äldre par på Birkenstrasse. Det låg bara några kilometer från huset hon bott i under kriget. Han visste inte så mycket mer, men hade redan gett Hermine mer än hon vågat hoppas på. Hon grät av tacksamhet och när han försynt bad om lite hjälp till mat gav hon mer än vad hon egentligen hade råd med.

Berlin hade blivit en främmande stad för henne och hon fick fråga om vägen flera gånger. Efter några timmar stod hon vid huset där hennes son kunde finnas och skakade av nervositet. Men ingen i kvarteret hade hört talas om en liten pojke som hette Manfred och det äldre paret var okända för alla. Till slut förstod hon att hon utsatts för en brutal och cynisk lögn. Hermine sjönk ned på gatan och grät ut sin förtvivlan.

Sedan dess hade hon inte varit i Berlin, men hoppet om att få återse sin son var fortfarande lika levande.

”Hur ska han kunna hitta oss om vi bor i Argentina?” sa hon och såg allvarligt på sin man.

”Hermine”, sa han uppgivet. ”Han är död. Vi kommer aldrig mer att få träffa Manfred.”

Hon skakade på huvudet.

”Han lever”, sa hon bestämt. ”Jag vet att han ...”

”Jag orkar inte höra mer”, sa han och tog av sig byxorna. ”Jag måste få sova.”

Han kröp ned mellan kyliga lakan och drog upp filten till hakan samtidigt som det bleka gryningsljuset sökte sig in under rullgardinen.

3

Kriminalöverkonstapel Douglas Palm ställde fönstret på glänt och såg ut över polishusets bakgård. Dörrarna till stallet mittemot stod öppna och en häst gnäggade och hovar skrapade. Han tände en cigarett och tänkte på begravningen. Den skulle ske om några dagar, mindre än två veckor efter det att hans far gått bort. Snart skulle kistan med Oskars kropp vara täckt av jord och han skulle ligga bredvid sin älskade Agnes som avlidit i en bilolycka fem år tidigare. Kanske var det hennes död som fått fadern att tappa lusten att leva. Han hade inte tagit livet av sig, men gett upp.

Döden var inget främmande för Palm. Han hade varit polis i snart tjugofem år och var sedan sju år tillbaka chef för 2:a brottmålsavdelningen, eller våld som den kallades inom polisen. Tillsammans med sina fem kriminalkonstaplar ansvarade Palm för att de mord, dråp, våldtäkter och andra våldsyftningar som drabbade staden utreddes och att de skyldiga fick sina straff. Det var inte alltid de lyckades med sin uppgift, men tillräckligt ofta för att Malmös invånare kunde känna sig någorlunda trygga när de var ute på stadens gator. Nej, att umgås med döden var en del av hans liv, men den här gången var det annorlunda. Nu gällde det hans far, vars död var en dyster påminnelse om det som ingen kom undan. Oskar Palm hade fått sjuttiofyra år. Han själv skulle fylla fyrtiosju inom två månader och kunde inte släppa tanken på att två tredjedelar av hans liv redan låg bakom honom.

Han stängde fönstret och återvände till sitt skrivbord. Genom den öppna dörren till konstaplarnas rum hördes det välbekanta ljudet av rapporter som det bläddrades i, cigaretter som tändes, kaffe som sörp-lades och telefonsamtal som avslutades. Ljudet av vardag. Det var tryggt att veta att den fanns kvar, den vanliga vardagen.

En skarp signal från telefonen avbröt hans funderingar över livet

och han lyfte på luren. Han log igenkännande åt rösten och undrade vad han kunde hjälpa till med den här gången.

”Jag såg det igen i natt”, sa en röst som knarrade som en dörr med rostiga gångjärn.

”Vad såg ni, herr Frisk?” sa Palm som redan visste svaret.

”Ljuset.”

Det hade börjat sommaren fyrtiosex, året då hela Sverige såg märkliga ljussken på himlen, såväl dagar som nätter. Snart hade fenomenet i folkmun döpts till spökraketer. Varje dygn kom det in nya rapporter från hela landet, men ljusskenen fick aldrig någon förklaring och efter några månader försvann de lika plötsligt som de dykt upp. Det var under den sommaren som Frisk ringde polisen första gången. En ny växeltelefonist kopplade samtalet fel och efter att ha fått prata med Palm frågade den gamle mannen sedan dess alltid efter honom. Frisk hade också sett ljus på natten, men till skillnad från alla andra höll ljusen sig på marken. Palm hade förklarat att det sannolikt rörde sig om billyktor. Det var en förklaring som Frisk inte lät nöja sig med. Ingen vettig människa, eller ärlig, var ute och körde bil den tiden på dygnet. Nej, det var något märkligt med ljusen och de borde undersökas. Sedan dess hade ljusen återkommit vid upprepade tillfällen och varje gång fick Palm ta emot ett samtal morgonen efter.

”Hur mycket var klockan?” sa Palm.

”Tre minuter över tre.”

”Fortfarande svårt med sömnen, herr Frisk?”

”Det är värken, det vet ni.”

De hade aldrig träffats, Palm och Frisk, men de hade pratats vid tillräckligt ofta för att Palm skulle veta att den tidigare kalkbrottsarbetaren led av svår värk i både rygg och armar. Den höll honom vaken och han tillbringade sina långa nätter vid ett fönster som vette mot Sibbarps strand. Ibland hade han sällskap av en liten flaska brännvin för att lindra plågorna vilket resulterade i att ljusskenen mångdubblades.

”Och hur såg ljusen ut den här gången?” sa Palm som ända sedan deras första samtal känt medlidande med Frisk.

”Som de alltid ser ut.”

”Två gula ljussken?”

”Ja.”

”I hög hastighet?”

”Ja.”

”Ni vet vad det är.”

”Jag vet vad ni tror att det är”, sa Frisk, ”men hur många gånger ska jag behöva påpeka för er att det inte finns några vettiga eller ärliga människor som är ute och kör bil vid den tiden på dygnet. Ni måste undersöka det.”

”Så fort vi får tid”, sa Palm och lyckades avsluta samtalet innan Frisk hann berätta om sina krämpor.

En ensam man, tänkte Palm och tände en cigarett.

Det var sen eftermiddag när de vaknade och redan mörkt då de träffade på Ljung. Han bad om ursäkt för att middagen var så torftig, stekt korv med kokt potatis, men hans hushållerska var ledig. Säkrast om så få som möjligt kände till att han hade gäster. Höttel instämde.

Det blev en tidig kväll trots att de stigit upp sent, men de hade mycket sömn att ta igen. Mönstret upprepade sig även under nästa dag, men den tredje morgonen vaknade Höttel tidigt. Han tog en kort promenad runt gården som låg ensligt, omgärdad av tät granskog. När han kom fram till skogsbrynet ställde han sig i skuggan av en hög gran. En åker bredde ut sig framför honom och på andra sidan, ett hundratal meter bort, låg en gård. Någon skyndade över gårdsplanen, men han kunde inte avgöra om det var en man eller en kvinna.

Efter kvällsmålet drog sig Hermine tillbaka till deras rum, men Höttel stannade kvar och Ljung tog fram en oöppnad flaska eau de vie och ett par sockerdrickor. Den första groggen följdes snart av en andra. Ljungs tyska var stapplande, men fullt förståelig och han skröt om tiden då svastikan vajat på gårdarna runt om i trakten.

”Då väntade vi på er”, sa han och tömde sitt glas. ”Och vi var redo.”

Höttel kände berusningen smyga sig på och smuttade försiktigt på den mahognyfärgade groggen.

”Vad menar ni?”

Ljung reste sig ur soffan och gick fram till en byrå som stod vid ena väggen. Ur den mittersta lådan tog han fram en blåkopia av en ritning som han bredde ut på soffbordet.

”Ta en titt på det här”, sa han.